

קול צופיין

קול צפ"ר נשאו קול יחדו ירננו

מיליון ב"ב
992

וארא תש"ף השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

ונתרו אליו כל הגוים קבלת פני נשיאים ומלכים

ברוך שנתן מַכְבוּדוֹ לְבִשְׂרֵךְ וְדָם

ההלכה הזאת היא לא רק לפרעה אלא לכל מלך, נשיא או מושל. על כל מושל אמיתי אנחנו מברכים ומוודים לה'. "תנו רבנן, הרוצה מלכי ישאאל, אומר, 'ברוך שחלק מַכְבוּדוֹ ליראיו'. מלכי עובדי כוכבים, אומר, 'ברוך שנתן מַכְבוּדוֹ לְבִשְׂרֵךְ וְדָם'. חכמי ישאאל, אומר, 'ברוך שחלק מַכְבוּדוֹ ליראיו'. חכמי עובדי כוכבים, אומר, 'ברוך שנתן מַכְבוּדוֹ לְבִשְׂרֵךְ וְדָם'" (ברכות נח ע"א). וכך נפסק בשו"ע (או"ח רכד).

רב ששת רואה את הקולות

מלבד הברכה, צריך אדם להשתדל לצאת לקבל פני נשיאים, מלכים או מושלים. וכך הגמרא (ברכות נח ע"ב): "אמר רבי יוחנן, לעולם ישתדל אדם לצאת לקראת מלכי ישאאל, ולא לקראת מלכי ישאאל בלבד, אלא אפלו לקראת מלכי עובדי כוכבים, שאם יזכה יבחין בין מלכי ישאאל למלכי עובדי כוכבים. רב ששת, סגי נהור הוה. הוון קאזלי כולי עלמא לקבולי אפי מלכא, וקם אזל בהדיהו". רב ששת היה עיוור והלך לקבל פני המלך עם כולם. "רב ששת. אשכחיה ההוא מינא, אמר ליה, חצבי - לנהרא, כגני - לייא? אמר ליה, תא תזי דידענא טפי מינד". בדרך הוא פוגש כופר נוצרי ששואל אותו בהתרוסה: כדים שלמים הולכים להביא מים מהנהר, אבל כלים שבורים למה הם טובים?

"חלף גונדא קמיתא, פי קא אנשא, אמר ליה, חליף מלכא. אמר ליה, לאו. חליף אחריתי, אמר ליה, חליף מלכא, אמר ליה, לאו. אתאי תליתאה דהוה שתקא. אמר ליה, אתא מלכא. אמר ליה, אין". נסעו מלווי המלך ברעש, אמר הצדוקי: הנה המלך. אמר רב ששת זה לא הוא, וכך גם בשנייה. אבל בשלישית הלכה קבוצת המלך בשקט ואמר רב ששת: הנה המלך עובר.

קבלת פני מלכים - הכנה לקבלת פני משיח

פי מציון תצא תורה

כ-40 מנהיגים מרחבי העולם הגיעו לירושלים לציון 75 שנה לניצחון על הנאצים. ביניהם נשיא רוסיה ולדימיר פוטין, נשיא צרפת עמנואל מקרון, סגן נשיא ארה"ב מייק פנס, כל ראשי האיחוד האירופי, הנסיך הבריטי צ'ארלס ומנהיגים רבים נוספים. הגעת מנהיגי העולם לירושלים היא הכנה לימים שבהם ירושלים תמלא את תפקידה להיות אור לעולם כולו, שינהרו אליה ויאמרו: "ירננו מדרכיו ונלכה בארחתיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים". למנהיגי העולם הללו יש תפקיד גדול בהכוננת עיני אורחי העולם אל ירושלים.

צום עליו לחלוק לו כבוד בדבריהם

התורה מלמדת אותנו שצריך לתת יחס מיוחד למנהיגים. על היחס הזה אנו לומדים מהכתוב בפרשת "וארא", כי ה' ציווה את משה ואהרון לנהוג כבוד בפרעה: "ויצום אל בני ישאאל ואל פרעה מלך מצרים" - "צום עליו לחלוק לו כבוד בדבריהם" (שמות ו יג רש"י). לכאורה, למה הקב"ה מצווה לחלוק כבוד למלך רע שעתידי לקבל ממנו עשר מכות? והתשובה היא שבכל מלכות יש גילוי מלכות ה'. כך משמע מהגמרא במסכת מגילה שאומרת כי כאשר אסתר כינתה את אחשוורוש בשם קלב, היא נענשה בסילוק השכינה. "אמר רבי לוי, בין שהגיע לבית הצלמים, נסתלקה מִמֶּנָּה שכינה, וְאִמְרָה, (תהלים כב) 'אלי, אלי, למה עזבתני?' וגו'. שְׁמָא אִתָּה דן על שוגג כְּמוֹזֵד, וְעַל אִנְסֵי כְּרִצוֹן! או שְׁמָא עַל שְׁקָרְאוֹתוֹ 'קלב' - שְׁנֵאמַר, 'הצילה מתרב נפשי, מיד קלב יחידתי?! חזרה וקראתו 'אריה', שְׁנֵאמַר, 'הושיעני מפי אריה, ומקרני רמים עניתני'" (מגילה טו ע"ב). יש משהו שמחבר בין השראת השכינה לבין כבוד המלכות. אפילו על אחשוורוש שעליו נאמר "מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיאה" (רש"י סנהדרין י ע"ב).

שאל הצדוקי: "מָנָא יְדַעְתָּ? אָמַר לֵיהּ, מַלְכוּתָא דְאַרְעָא כְּעֵין מַלְכוּתָא דְרַקִיעָא, דְכַתִּיב, (מ"א יט) 'וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ, לֹא בָאֵשׁ ה', וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל דְקִמָּה דְקָה'. וּמְסַפֵּר הַגְמָרָא שֶׁרַב שֶׁשֶׁת בִּירְךְ. "כִּי אָתָּא מַלְכָּא, פִּתַּח רַב שְׂשִׁית וְקָאָמַר, בְּרִוּךְ. אָמַר לֵיהּ, וְכִי לֹא תְזִית, הִיכִי מְבַרַכְתָּ? וּמַאי הוּא עֲלֵיהּ דְהוּא מִינְאָה? אִיכָּא דְאָמְרִי, תְּבַרְוֵהּ פְּחִלְיָהּוּ לְעֵינֵיהּ. וְאִיכָּא דְאָמְרִי, רַב שְׂשִׁית יָתֵן עֵינֵיו בּוּ, וְנִעְשָׂה גַל שָׁל עֲצָמוֹת".

בין כבוד ה' לכבוד מלכות

להמחיש את הקשר בין כבוד ה' לכבוד מלכות, מלמדת הגמרא כי הסומך גאולה לתפילה בשחרית כמי שמקבל פני מלכו של עולם. ולכן מי שאינו סומך דומה למי שמקיש על דלת המלך, וכשהמלך פותח הוא הולך. "אמר רבי אמי: כל מי שאינו תוכף לגאולה תפילה למה הוא דומה לאוהבו של מלך שבא והרתיק (דפק) על פתחו של מלך. יצא (המלך) לידע מה הוא מבקש ומצאו שהפליג, עוד הוא הפליג". יצא המלך לקבל פני אוהבו ומצא שאוהבו הלך לו, גם המלך הלך לו.

מכאן נבין את הסיפור שכתוב בגמרא אחר כך. "העיד רבי יוסי בן אליקים משום קהלא קדישא דבירושלים: כל הסומך גאולה לתפלה - אינו נזק כל היום כולו. אמר רבי זירא: איני? והא אנא סומכי ואיתזקי! אמר ליה: במאי איתזקת - דאמטיית אסא לבי מלכא; התם נמי מבעי לך למיהב אגרא למחזי אפי מלכא, דאמר רבי יוחנן: לעולם ישדל אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל, ולא לקראת מלכי ישראל בלבד אלא אפילו לקראת מלכי אומות העולם שאם יזכה - יבחין בין מלכי ישראל למלכי אומות העולם" (ברכות ט ע"ב).

רבי זירא סמך גאולה לתפילה ואחר כך נתפס באותו יום באופן מקרי על ידי עבדי המלך והוכרח להביא למלך הדסים. אמרו לרבי זירא: לא ניוזקת. היית צריך לשלם בשביל הזכות לראות מלך בשר ודם. ורמזו לנו בזה כי בזכות שסמך גאולה לתפילה, זכה לראות פני מלכו של עולם, וזיכו אותו משמים לראות פני מלך בשר ודם, שמגלה בכבודו את כבוד מלך העולם.

על השופט בוודאי אין לברך "שנתן מכבודו לבשר ודם", שהרי הוא לא השלטון, ועל הבאשא לפי דעתו צריך לברך. "נמצאת למד שיש דברים שיכול לעשות הבאשה לבדו ואין מי שישנהו מהן ללא ומלאו להן, ואעפ"י שיש ביד המלך יר"ה לשנותו לכל אשר יחפוץ שהרי הוא עבד מעבדיו, הני מילי אם היה במדינה שהמלך עומד בה אבל כיון שהוא במקום רחוק ונתן לו המלך יר"ה שררה ושולטנות במצרים - הרי היא כמלך בעצמו, ומברך ברוך שחלק מכבודו. דמי לא עסקינן באותם השלטונים ששאלו מלפני הרב ז"ל שהיה המלך יכול לסלקם ואפילו הכי השיב שמברך".

אחר כך הסתפק הרדב"ז בבאשא של מצרים, כיוון שהוא מוגבל מהסולטאן, ופוסק לברך עליו בלי שם ומלכות. "אעפ"י שכתבתי כל זה אין דעתי מסכמת לברך על השרים הבאים למצרים ולא על שום שר משרי המלך בשם ומלכות שהרי המלך יר"ה משנה דבריהם מהן ללא ומלאו להן ע"י כתבים ומאמרים כאשר אנו רואים בעינינו. ולכן הטוב והישר בזה לברך בלא שם ומלכות שבזה לא הפסיד כלום שהרי הוא נותן שבת להקב"ה שחלק מכבודו לבשר ודם".

כדבריו כתב ה"מגן אברהם" (רכד ה): "השלטונים שאין עול מלך עליהם לשנות דבריהם, וזן והורג במשפט - מברך עליהם. ועל השרים שממנה המלך בכל עיר - טוב וישר לברך בלא שם ומלכות. על השופט הגדול שהוא הקאד"י - אין מברכין כלל". והביאו אותו המשנה ברורה וכל הפוסקים.

מאה מלכים - מאה ברכות

עוד כתב הרדב"ז: "והוא שרואה אותו אחת לשלשים יום שיהא דבר חשוב בעיניו שהוא כמו ים הגדול שאינו מברך עליו אלא א"כ רואהו אחת ל-30 יום שיהא לו דבר חדש ויהנה בראייתו". אבל אם ראה אחרי 30 יום מברך. וכן אם רואה מלך אחר - מברך אפילו תוך 30 יום. "אבל שלטון או מלך אחר או כושי או נהר אחר שלא ראהו הוא עצמו תוך 30 יום אפי' ראה ביום אחד מאה מלכים או מאה חכמים או מאה כושיים - מברך על כולם".

ככל שהמלך גדול יותר - הברכה מהודרת יותר

וב"חשוקי חמד" (עירובין דף יג עמוד ב) שאל: אם יכול לראות מלך אחד מתוך כמה מלכים, את מי מהם יבחר לראות? וענה כי אם "יכול לראות מלך גדול יותר שיש שם יותר גיוני מלכות וכבוד, עדיף ללכת לגדול יותר כדי שברכת שנתן מכבודו תהיה מהודרת יותר, ויעוין במשנ"ב (סימן רכד ס"ק יג) שכתב אם רואה פעם אחת את המלך לא יבטל יותר מלימודו לראותו, אם לא שבא בחיל יותר ובכבוד גדול יותר. הרי שכל שרואים בו יותר חיל וכבוד, הברכה יותר נחשבת".

הרואה המלך בים בספינה קטנה והיא מכוסה

כתב החיד"א בברכ"י (רכ"ד אות ג) משם הרב מהר"א יצחקי בתשובה: "הרואה המלך בים בספינה קטנה והיא מכוסה ובל יראה המלך עצמו אך יודעים בבירור שהמלך שם יכול לברך וראיה מרב ששת דהוה סגי נהור ואפ"ה בירך". ובשו"ת "נבחר מוכסף" הקשה עליו: "דשאני רב ששת דכ"ע היו רואים פני המלך וחייבים לברך ואז גם רב ששת בירך מחוש השמיעה שהיא יותר שכלית מחוש הראיה". ואם מברכים על מלך שנמצא ברכב או בספינה, למה לא יברכו על מלך בארמונו שלא רואים אותו? "דמה לי הולך בים ומה לי יושב בביתו".

הקב"ה מצווה לחלוק כבוד לפרעה, מלך רשע שעתיד לקבל ממנו עשר מכות, כיוון שבכל מלכות יש גילוי מלכות יש ה'

מהלכות קבלת פני מלכים

מיהו המושל שחייבים לכבדו?

בשו"ת רדב"ז (חלק א סימן רצו) נשאל מהו גדר מלך, נשיא או מושל שחייבם לברכו. והשיב: "כללו של דבר כל מי שהוא חשוב בשולטנותו כמלך וזן והורג במשפט ואין מי שמשנה על דבריו מ'הן' ל'לאו' ומ'לאו' ל'הן' - כמלך הוא, ומברך עליו 'שחלק מכבודו' וישנתן מכבודו".

צריך להדגיש שאין הכוונה למלך עריץ שהורג לחינם בלי משפט, אלא במלך שדן ומנהיג את המדינה גם בדברים שיש בהם השלכות על חיי אדם כמו מלחמה וכד'. "ולתריך דבר זה צריך שתדע שיש להם שני מיני משפט אחד שרעי ואחד עורפי, והמשפט השרעי (מערכת המשפט) הוא מסור לשופט הגדול והוא פוסק הדין, והשר (השליט) מצווה לעשות המשפט. והמשפט העורפי (הנהגת המדינה) שהוא כמו הוראת שעה הוא מסור לשר המדינה ויכול להרוג כפי העורפי אפילו שלא מן הדין ובלא ידיעת השופט הגדול".

ועוד הקשה: מי אמר שרש ששת בירך בשם ומלכות? הרי ייתכן שבירך ברכה כללית. "והרב אליה רבא כתב וז"ל ומשמע שם מלשון הש"ס דלא בירך רב ששת הברכה שחיבו חכמים אלא ברך למלך ברכת תשורה דאמרינן התם כי אתא מלכא פתח רב ששת וקא מברך ליה, אמר ליה האי צדוקי למאי דלא חזית קא מברכת וכו' אבל בעין יעקב הגרסא כי אתא מלכא פתח ר"ש וקאמר ברוך אמר ליה האי צדוקי וכי לא חזית היכי מברכת עכ"ל" (חלק אורח חיים סימן ג). אמנם החיד"א לא חשש לכל זה וכתב לברך, כיוון שפשט הגמרא הוא שבירך בשם ומלכות.

עיקר הכבוד הוא במלבושיו ובסוסיו

עוד כתב שם, שמברך רק אם רואה את המלך בבגדי מלכות. "דייק לשון הברכה ברוך שחלק מכבודו לבשר ודם ואם הוא מתהלך כאחד הרקים איה כבודו להעריצו. וגם משרז"ל לעולם ירוץ אדם לקראת המלכים שאם יזכה יבחין וכו' ואם אינו רואהו בכבודו מה הבחנה היא זאת? אלא עיקר הכבוד הוא במלבושיו שהם כבודו של אדם כדאמר ר' יוחנן קרי למאניה מכבודתיה, גם סוסיו ורכבו ובני חילו ההולכים לפני מרכבתו ובזולת זה לא חל חיוב הברכה ודבר פשוט הוא" (שו"ת נבחר מכסף חלק אורח חיים סימן ג).

בימינו כבוד המלכות הוא לא בבגדים אלא ב"סוסיו ורכבו ובני חילו ההולכים לפני מרכבתו", וכל אלה נמצאים לפני השליטים של ימינו הנוסעים ברכבי שרד לפנייהם ולאחריהם וניכר כבודם.

ברכה על ראיית המלך דרך משקפת

הרב פתח הדביר (או"ח סימן רכ"ד אות ו) כתב: "מי שהיה רחוק מן העיר ובידו דורבין (משקפת) והוא קנה חלול שקבועים בו זכוכיות עבות ושמקרב אותם החוצה אל העין צופה ומביט בתוכו כל האנשים העומדים מרחוק ואת המעשה אשר יעשו, ומכיר בראייתו מי ומי הם האנשים ההם כאילו הם לפניו ממש קרובים אליו, ורואה אותם, במראה ולא בחידות. וזה האיש צפה וראה מרחוק על ידי הדורבין שהמלך בכבודו יוצא ממוקומו ממוקומו למקום ורצים לפניו רכבו ופרשיו וחילו, חילים חילים כמות כמות, כל כת מהם לובשים במיני מלבושים ובגדי רקמה משונים מאחרים והמה מזוינים בכל כלי זין חרבות ורמחים, כת של משוררים וכל מיני זמרה בכלי תכסיסי מלכות כולם ורכבים על סוסים. ואחריהם בקול דממה דקה והנה המלך עובר וכו'" - יכול לברך.

ברכה על מלך רשע

הגמרא מספרת על דיוקטלינוס שהיה בצעירותו רועה חזירים בטבריה, וכיוון שהיה מגיע ליד בית מדרשו של ר' יהודה נשיאה היו התינוקות יוצאים ומביאים אותו. לאחר ימים נעשה קלף וישב במעין הבניאס ושלח פתבים לטבריה. אמר: גזר אני שיהיו גדולי היהודים באים ועומדים לפני במוצאי שבת. וצוה לשלוחו ואמר: לא תתן להם את הפתבים אלא בערב שבת עם חשיכה. ירד ר' שמואל בר נחמן לרחץ בערב שבת וראה את ר' יהודה נשיאה שעומד לפני בית המדרש הגדול ופניו עצובות. אמר לו: לפמה פניך עצובות? אמר לו: כך וכך שלחו לי מן המלכות. אמר לו: בוא ורחץ שבורך עושה לך נסים. כשנכנסו למרחץ, בא השד ארוגנוטיס והיה משחק ומרקד לפנייהם. בקש ר' יהודה נשיאה לגער בו, אמר לו ר' שמואל בר נחמן: רבי, הנה לו, פעמים שהשד מתגלה כדי לעשות נסים.

אמר לו רבי שמואל לשד: רבך בצרה, ואתה עומד ומשחק ומרקד. ענה השד: אכלו ושתו ועשו שבת טובה, שאליהיכם עושה לכם נסים, ואני מעמיד אתכם לפני המלך. במוצאי שבת אחר ההבדלה נטלם השד

מטבריה והעמידם לפני שער פמיס. באו ואמרו לדיוקטלינוס: הרי חכמי ישראל עומדים לפני השער. אמר: סגרו השער. נטלם והעמידם באמצע העיר. באו ואמרו למלך. אמר המלך: גזרני שישקו בית מרחץ שבעה ימים ושבעה לילות, ויכנסו וירחצו במים הרותחים ויבואו אצלי.

הלכו והשיקו את בית המרחץ שבעה ימים ושבעה לילות, ונכנס השד ארוגנוטיס וקירר את המים הרותחים לפני חכמי ישראל, נכנסו וירחצו ובאו אצל המלך. אמר להם המלך: בשביל שאליהיכם עושה לכם נסים - אתם מזלזלים במלך? אמרו לו: בדקלטינוס רועה חזירים זולנו, אצל את דקלטינוס המלך אנו מכבדים. אמר להם: אף על פי כן לא תזלזלו לא ברומי קטן ולא בגולד קטן" (ירושלמי תרומות פרק ח' הלכה ד' מדרש רבה בראשית סג ח). הרי שהיה מלך רשע. ובגמרא ירושלמי כתוב שרב חייה היה פוסע על קברות בצור בשביל לראות את דיוקטלינוס. "אמר ר' ינאי מיטמא כהן לראות המלך כד סלק דוקלטינוס מלכא להכא חמון לר' חייה מיפסע על קברייה דצור בגין מיחמיניה. ר' חזקיה ר' ירמיה ור' חייה בשם ר' יוחנן מצוה לראות גדולי מלכות לכשתבוא מלכות בית דוד יהא יודע להפריש בין מלכות למלכות" (ירושלמי נזיר לד ע"א). מכאן שצריך לכבד גם מלך רשע.

ויש אומרים שאין מכאן ראיה, שהכי משמע מהסיפור שדיוקטלינוס חזר והתמתן. וכך משמע מהגמרא בירושלמי (ע"ז פ"ה ה"ד) שכתוב שם "כד סליק דוקלטינוס מלכא להכא אמר כל אומייה ינסכון בר מן יודאיי" - כל העמים יקריבו נסכים לפני חוץ מהיהודים. וכל זה בגלל שבעיני היהודים לנסך לבשר ודם זה עבודה זרה. אבל פשט הדברים הוא שמברכים על כל מלך.

ברכה על מלך מזרע עמלק

מספרים כי בשנת תרנ"ח ביקר בירושלים וילהלם, קיסר גרמניה, וכל בני העיר בראשות גדולי התורה יצאו לקבל את פניו ולברך. השתמט הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל ואמר כי כל דברי הגמרא לא נאמרו לגבי מלך מזרעו של עמלק, וכוונתו למה שכתוב בגמרא מגילה (ו' ע"א): "אמר יעקב לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע אל תתן לעשיו הרשע תאות לבו, זממו אל תפק זו גרממא של אדום, שאלמלי הן יוצאין מחריבין כל העולם כולו". וכתב הגאון ר' יעקב עמדין בהגהותיו על מסכת מגילה שכוונת הגמרא על ארץ גרמניה, וכ"ה גירסת הגר"א. ואע"פ שבמסכת ידים (פ"ד מ"ד) מובא שכבר עלה סנחריב מלך אשור ובלבל את כל האומות, אפשר שאת עמלק לא בלבל.

לעבור על מצווה כדי לקבל פני מלך

קבלת פני מלכים דוחה מצוות דרבנן

בגמרא (ברכות יט ע"ב), בסוגיה של אין חכמה כנגד ה', כתוב כי התירו חכמים לעבור על מצווה דרבנן כדי לקבל פני מלכים. "תא שמע, דאמר רבי אלעזר בר צדוק: מדלגין היינו על גבי ארונות של מתים לקראת מלכי ישראל, ולא לקראת מלכי ישראל בלבד אמרו אלא אפילו לקראת מלכי אומות העולם, שאם יזכה - יבחין בין מלכי ישראל למלכי אומות העולם". ובהמשך הגמרא מסבירה שיש פה גם כבוד מלכים. לכן התירו לכוהנים להיכנס לבית קברות על מנת לקבל פני מלכים. וכך נפסק בשו"ע "מצווה להשתדל לראות מלכים, אפילו מלכי אומות העולם" (רכז ט). והדגיש הבית יוסף שרק איסור דרבנן התירו ולא איסור תורה.

הגעת
מנהיגי
העולם
לירושלים
היא הכנה
לימים
שבהם
ירושלים
תמלא את
תפקידה
להיות אור
לעולם כולו

במחצית השקל כתב שיש בקבלת פני מלכים שתי מצוות, האחת להכיר את ההבדל בין הכבוד של מלכי ישראל לבין כבודו של מלך המשיח, והשנייה לכבד את המלכים. ולדעתו לא התירו לכוהנים לדלג על ארונות של מתים "אלא במלכי ישראל דמחויב בכבודן, ולא במלכי אומות העולם דאין מחויב בכבודן לילך לראותן, אלא משום שאם יזכה 'בחן' כו', מהאי טעמא לא התירו טומאה דרבנן". אבל לטרוח לראות מלכי אומות - אינו מחויב משום כבודן. והביאו ה"מגן אברהם" (ס"ק ז). לעומתו הביא ה"מגן אברהם" את דברי הרמב"ם שכותב במפורש הפוך "שמותר לטמא בטומאה של דבריהם מפני כבוד מלכים אפילו למלכי אומות העולם" (רמב"ם ספ"ג דאבל). וכן פסקו רוב הפוסקים (ראה חתם סופר אורח חיים סימן רכז).

שמירת שבת דוחה הכתרה של קיסר

בשו"ת "כתב סופר" (או"ח סימן לג) מובאת שאלה האם לצאת בשבת עם ספר תורה למקום שאין עירוב לקראת המלך. על התשובה הזאת סיפרה בתו של החתם סופר כי ההכתרה של הקיסר פרינגד הייתה צריכה להתקיים ביום כיפור. וכיוון שהנהוג היה להוציא ספר תורה, זירו החתם סופר את פרנסי הקהל בפרשבורג שישתדלו שהכתרת המלך תידחה לימות החול. כאשר כל ההשתדלויות לא הועילו, הלך החתם סופר באותו ערב יוה"כ לבית הכנסת להתפלל, ירדו גשמי זעף והנהר עלה על גדותיו ונדחתה ההכתרה.

אם ההכתרה הייתה מתקיימת, לדעת הכתב סופר היו צריכים לצאת עם ספרי תורה לרחוב העיר גם משום שזו סכנה להרגיז את המלך וגם משום שהגמרא אומרת שמותר לעבור על איסורי דרבנן לכבוד מלכות.

שמירת שבת בקרמלין

פעם הוזמן הרב בערל לעזר שליט"א לקבלת פנים בקרמלין עם פטיון, שנערכה בשבת, וכל הכניסה לקרמלין היא במעבר דרך שומרים רבים וחשש גדול של חילול שבת. שאל הרב לעזר את מרן הרב אליהו זצוק"ל כיצד עליו לנהוג, והשיב לו הרב: קודם כל תוודא שאתה צריך לעבור שם ואחר כך נפתור את כל הבעיות ההלכתיות. לבסוף מצאו דלת אחורית בקרמלין שלא הייתה פתוחה מתקופת הצארים, ומצאו זקן גוי שהיה לו המפתח וכך נכנס הרב לעזר בלי שום חשש חילול שבת.

ואשרינו שזכינו כי מלכי האומות מבינים היום את כבודם של חכמי ישראל ויודעים את כבודו של עם ישראל ואת חשיבותה של ירושלים. "וראו גויים צדקך וכל מלכים כבודך". ויהי רצון שיתקיים בנו "וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים יִכּוֹן יְהוָה הַר בְּיַת ה' בְּרֹאשׁ הַהָרִים וְנִשְׂא מִגְּבְעוֹת וְנִהְרֹו אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם: וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לָכוּ וְנַעֲלֶה אֵל הַר ה' אֶל בְּיַת אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיִרְנוּ מִדְּרָכָיו וְנִלְכֶה בְּאַחֲרֵיתָיו כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדָבַר ה' מִירוּשָׁלָּם". אמן ואמן.

תשובה כהלכה

אלף חי וקייס. מה הקטע לחיות עם כל החיים יש קשיים? כדאי לקרוא תהלים. שם נקרא על הקשיים שהיו לדוד המלך מילדותו לפני שהוכתר למלך, אחרי שהוכתר ואחר שסמלך. אביו, אחיו, אשתו, חותנו ובנו נלחמו בו או התנגדו לו. זה לא קל. הפלא של דוד הוא להצליח להודות לה' בכל רגע. "לְדָוִד בְּשֹׁנוֹת אֶת טַעֲמוֹ לִפְנֵי אֲבִימֶלֶךְ וַיִּגְרְשֵׁהוּ יַלְדָּ: אֲבָרְכָה אֶת ה' בְּכָל יְמֵי תְהִלָּתוֹ בְּפִי", "בְּכָל יוֹם אֲבָרְכֶךָ וְאֶהְלֶלֶה שְׁמֶךָ לְעוֹלָם וָעֶד". ועוד רבים. צריך להיות כמו דוד המלך, אפילו קצת.

להורות על החוק. מה צריך לעשות במקרה שחוקי מדינה סותרים את חוקי התורה? עקרונית - בוודאי שחוקי ה' הם מעל לחוקים של בני אדם. האם חוקי פרעה או אנטיכוסט או סטאלין הם מעל לחוקי האלוהים? גם אם הם יהודים כמו מנשה או אחז או אחאב, בוודאי שלא מקשיבים להם. לכן אליהו הנביא לא קיים את חוקי אחאב למרות שהיה מלך ישראל. למולנו אנחנו לא חיים תחת אחאב או סטאלין, אנחנו חיים במדינת ישראל שאין בה שום חוק שמחייב אותנו לעבור על התורה. ואם יש אחד כזה - מיד פועלים לשנות אותו. זה הבדל של שמים וארץ מהעריצים שהזכרנו את שמם למעלה. ולכן צריך להודות לה' כל רגע על כך.

סיפורים על הרב זצ"ל

כבוד מלכים בימינו

סיפר מרן הרב אליהו זצוק"ל: פעם נסע חבר הכנסת יגאל ביבי הי"ו למפגש עם חוסיין מלך ירדן, מטעם ממשלת ישראל, והוא שאל אותי אם לברך את הברכה על המלך או לא. אמרתי לו שברוך ויהרהר שם ומלכות בליבו. וכשהוא עמד ליד המלך בירך. אמר לו המלך: מה אתה אומר? הסביר לו אותו חבר כנסת: אני מודה לה' שנתן לך כבוד. שאל המלך: ומדוע האנשים האחרים לא בירכו? אמר לו חה"כ יגאל ביבי: אין להם רב שילמד אותם כיצד לברך.

עוד סיפר מרן הרב זצ"ל: הסופר הידוע ש"י עגנון היה יהודי ירא שמים ומתפלל יום יום במניין ומניח תפילין, וכשהיו באים אליו אנשים להתארח היה מבקש מהם שניחו כיפה על ראשם ויברכו כדון, ולא היה מתבייש משום אדם. כשהוא קיבל פרס נובל, הוא היה צריך לנסוע לשוודיה לקבל את הפרס מהמלך. והוא היה רגיל להיכנס לביתו של הראשול"צ הרה"ג יצחק נסים זצ"ל ונא לבקש ברכת פרידה לפני נסיעתו. ואני שנוכחתי שם אמרתי לו: את הברכה תאמר באנגלית, בשוודית או בשפה אחרת? שאל אותי ש"י עגנון: איזו ברכה? אמרתי לו: את הברכה שנתן מכבודו לברך ודם, והראיתי לו הלכה זו בשו"ע. והוא אמר שהוא יברך מהי שפתו של המלך והוא יברך ברכה זו בשפה שהמלך מבין.

כבוד מלכים לילד

פעם התקשרנו לבית הרב מרדכי אליהו זצ"ל וביקשנו לקבוע זמן ל"חלאקה" של הבן שלנו אצל הרב. שיגזור לו את התלתל הראשון. קבעו לו זמן מהמזכירות וביקשו שנשתדל להגיע בזמן, כי הרב צריך ללכת אחר כך לשיבה חשובה מאוד.

בימים ההם גרנו בגוש-קטיף ויצאנו מהבית בזמן סביר שנוכל להגיע לבית הרב, אבל בדרך היו פקקים והגענו באיחור של כמעט חצי שעה. התביישנו לדפוק בבית הרב, אבל עשינו כך כדי לקבוע זמן אחרי שהרב יחזור מאותה פגישה חשובה.

המוכיר פתח לנו את הדלת ואמר שהרב לא יצא לאותה פגישה חשובה. הוא ידע שיצאנו מגוש-קטיף ולא רצה לעכב אותנו. המזכיר שנראה קצת לחוץ ביקש שנזדרז כי מחכים להם במקום אחר, וכך באמת עשינו. באי נוחות מסוימת נכנסנו לחדר הרב, על-מנת לסיים את ה"חלאקה" במהירות.

אבל הרב לא נראה ממהר כלל. הוא קיבל אותנו ואת הילד במאור פנים, שאל את הילד שאלות ובירך אותו בנחת. כאילו הפגישה הדחופה שהמוכיר דיבר עליה לא קיימת. תוך כדי ה"חלאקה" קיבל המזכיר טלפון שכנראה הלחיץ אותו עוד קצת. הוא אמר לרב שהתקשרו מהכנסת והודיעו שמלך ספרד מחכה לרב. קבעו לו פגישה וזמנה כבר הגיע. הרגשנו לא נוח, מלך ספרד מחכה בגללנו. אבל זאת הייתה אי נוחות של רגע כי מייד שמענו את הרב משיב: אני יודע שהוא מחכה. אבל הילד הזה יותר חשוב מהמלך. מגיע לו הזמן שלו. מלך ספרד יכול לחכות.

אני לא יודע אם אני או הילד שלי נוכל לשכוח אי-פעם את המילים האלה של הרב, שנאמרו כבודך אגב - הילד הזה יותר חשוב ממלך ספרד. כך אמר הרב, וכך הוא גם נהג עם הבן שלי ובוודאי עם כל ילד יהודי אחר.

המרכז ההלכתי העולמי

ע"י מורי הוראה מרבני בית מדרש "דרכי הוראה לרבנים" בראשות מורנו הרב יוסף אליהו שליט"א.

072-260-2020 (בשעות 12-22)

ניתן לשלוח שאלה בוואצפ למספר 054-319-8126

למייל rabanim.online@gmail.com

באתר www.darchoi-horaah.org